

Centar za slobodne izbore i demokratiju

Septembar 2023.

BEZBEDNOST MLADIH:

smanjenje rizika kroz podizanje svesti
– nalazi iz istraživanja i preporuke

SADRŽAJ

3	—	I. UVODNE NAPOMENE I ZAKONSKI OKVIR
7	—	2. O PROJEKTU
8	—	3. ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA
8	—	3.1. Metodološke napomene
8	—	3.2. Opis uzorka
9	—	3.3. Sažetak
10	—	3.4. Percepcija bezbednosti
11	—	3.5. Prepoznati bezbednosni rizici
15	—	3.6. Institucije i bezbednost
17	—	3.7. Stavovi mladih o diskriminaciji
20	—	3.8. Mediji i online bezbednost
23	—	4. PREPORUKE

Ovo istraživanje sprovedeno je uz podršku Misije OEBS-a u Srbiji u okviru projekta Konsolidovanje procesa demokratizacije u sektoru bezbednosti uz finansijsku podršku Vlade Švedske. Stavovi izneti u istraživanju nisu nužno stavovi Misije OEBS-a, niti Vlade Švedske.

Svi pojmovi koji su u izveštaju upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju sve rodove lica na koja se odnose.

Centar za slobodne izbore i demokratiju

Dositejeva 8, 11000 Beograd

Telefon: 011 / 407 56 05

e-mail: cesid@cesid.rs

www.cesid.rs

1. UVODNE NAPOMENE I ZAKONSKI OKVIR

Rezultati poslednjeg Popisa sprovedenog tokom 2022. godine, pokazuju da u **Republici Srbiji živi 6.647.003 stanovnika**. Od toga, u Beogradskom regionu živi 1.681.405, u regionu Vojvodine 1.740.230, u Šumadiji i

Zapadnoj Srbiji 1.819.318, dok region Južne i Istočne Srbije naseljava 1.406.050 stanovnika. Prosečna starost stanovnika Srbije iznosi 43,8 godina. Žene su, pak, nešto starije – njihova prosečna starost je 45,2 godine, dok je prosečna starost muškog dela populacije 42,4 godine. U odnosu na popis iz 2011, prosečna starost stanovnika porasla je za jednu i po godinu. Udeo lica starosti od 65 i više godina porastao je sa 17,4% od prethodnog popisa stanovnika, na 22,1 % prema rezultatima poslednjeg popisa. Posmatrano po regionima, demografski najnepovoljnija situacija je u regionu Južne i Istočne Srbije, gde gotovo svaki četvrti stanovnik (23,7%) ima preko 64 godine starosti.¹ Prema novoj Nacionalnoj strategiji za mlade, procenjen broj mladih u Republici Srbiji u 2020. godini iznosio je 17,7% ukupnog broja stanovnika. Prema rezultatima poslednjeg popisa, uočava se blago opadanje udela ove kategorije u ukupnoj populaciji - od ukupnog stanovništva 16,9% čine mladi starosti od 15 do 30 godina.² Prema podacima Ankete o radnoj snazi, u četvrtom kvartalu 2022. godine broj zaposlenih iznosio je 2.888.700, a broj nezaposlenih 291.100. Stopa zaposlenosti za dati period iznosi 50,1%, a stopa nezaposlenosti 9,2%.³ U odnosu na isti kvartal prethodne godine, stopa nezaposlenosti manja je za 0,6%.⁴

¹ СТАРОСТ И ПОЛ, <https://popis2022.stat.gov.rs/sr-cyrl/5-vestisaopstenja/news-events/20230525-starost-i-pol/>

² Становништво према старости и полу, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/3104020201?languageCode=sr-Cyrl>

³ Kretanja na tržištu rada u četvrtom kvartalu 2022, <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20230228-anketa-o-radnoj-snazi-iv-kv-2022/?s=2400>

⁴ Ibid

Prema podacima Ankete o radnoj snazi, u prvom kvartalu 2023. godine broj zaposlenih iznosio je 2.835.900, a broj nezaposlenih 317.800. U odnosu na prvi kvartal 2022. godine, broj zaposlenih lica starih 15 i više godina povećan je za 31.600.⁵ U Republici Srbiji, prema poslednje dostupnim podacima, registrovano zaposlenih je ukupno 359.663 lica u starosnoj kategoriji od 15 do 30 godina.⁶ Procentualno prikazano, trećina mladih u ovoj životnoj dobi registrovana je na tržištu rada.

U periodu 2021. godine 135.194 lica promenilo je prebivalište, odnosno trajno su se preselila iz jednog u drugo mesto Republike Srbije.⁷ Kada je reč o spoljašnjim migracijama stanovnika, Popisom stanovništva koji je sproveden

2011. godine registrovano je 311,4 hiljada lica u spoljnomigrantskom kontingentu.⁸ Najveći udeo spoljnih migranata poreklom iz Srbije u inostranstvu je na radu (53,1%), kao i članovi njihovih porodica koji borave kao izdržavana lica (36,4).⁹ U popisanom kontingentu najviše je bilo lica uzrasta 15 – 64 godine, čak 80,5%, a potom slede deca do 14 godina (16,2%), dok je najmanji broj lica starosti 65 i više godina (3,3%).¹⁰

⁵ Kretanja na tržištu rada u prvom kvartalu 2023, <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20230609-kretanja-na-trzistu-rada-u-prvom-kvartalu-2023/?s=2400>

⁶ Рејисирована зайосленості ірема полу, сїтарості і обласїіма (НСТЈ изведен на основу оїшїїіне ірєбївалїшїїа), (ог 2016), <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/24021106?languageCode=sr-Cyrl>

⁷ Unutrašnje migracije, 2021, Republički zavod za statistiku, <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/2022711-unutrasnje-migracije-2021/?s=1806>

⁸ MIGRACIJE I RAZVOJ U SRBIJI, Mirjana Rašević, <https://serbia.iom.int/sites/g/files/tmzbd1126/files/documents/Migracije%2520i%2520razvoj%2520u%2520Srbiji.pdf>

⁹ Ibid

¹⁰ Ibid

Analiza obrazovne strukture mlađeg dela populacije daje sledeće podatke. U predškolskim ustanovama u Republici Srbiji, trenutno se nalazi 229.030 dece, u osnovnim školama 505.247, dok srednjoškolske obrazovne ustanove pohađa 234.919 đaka.¹¹ U školskoj 2022/23 prvu godinu studija na svim visokoškolskim ustanovama, upisalo je 49.387 studenata.¹² Posmatrano prema polovima, u sva tri nivoa obrazovanja, veći je broj pripadnika muškog nego ženskog pola, uprkos tome što je na nacionalnom nivou veći udeo populacije ženskog pola. Među učenicima starijim od 15 godina, koji pohađaju srednju školu, najveći broj njih, 66.081 pohađa Gimnaziju.¹³

Oblast bezbednosti mladih u Republici Srbiji, regulisana je nizom dokumenata (strategija, zakona i sl.), od kojih su neki i dalje aktuelni, dok su neki odavno istekli i njihovo ponovno usvajanje ili revizija tek predstoji. U nastavku je dat kratak osvrt onih najvažnijih koji se bave temom bezbednosti.

Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije 2021 – 2025, između ostalog, tretira aktuelne bezbednosne izazove i sažima rizike koji postoje u ovom delu Evrope ali i globalno. Kao jedan od svojih prioriteta, navodi i podsticanje mladih da ostanu da žive i rade u zemlji, te stvaranje uslova za smanjenje odliva mladih i obrazovanih stanovnika. U okviru ovog dokumenta navodi se da „bezbednosnu situaciju u regionu jugoistočne Evrope karakteriše i prisustvo nevojnih faktora koji ugrožavaju bezbednost među kojima su i separatističke aspiracije, etnički, verski i politički ekstremizam, ekonomski i socijalni problemi, migracije, organizovani kriminal, nerazvijenost državnih institucija i prirodne

katastrofe“.¹⁴ Sama strategija u oblasti pod nazivom „Politike u drugim oblastima društvenog života“ skreće pažnju na važnost razvijanja bezbednosne kulture građana, a posebno mladih kao bitnog preduslova za unapređenje nacionalne bezbednosti. Takođe, ovaj dokument ističe i da je Republika Srbija kao i druge zemlje iz regiona „suočena sa terorizmom, raznim oblicima organizovanog kriminala, korupcijom, nelegalnom trgovinom narkoticima, destruktivnim delovanjem pojedinih verskih sektori, trgovinom ljudima i finansijskim i visokotehnološkim kriminalom.“¹⁵

Pored ove strategije, od značaja za ovu oblast je i **Nacionalna strategija za mlade 2015-2025**, koja sažima različite bezbednosne izazove sa kojima se mladi susreću: „nasilno ponašanje, ekstremizam i netolerancija prema različitim kulturnim modelima i vrednostima, a uzrokuju porast kriminalnog ponašanja, alarmantan porast zloupotrebe droga i alkohola, kockanja, nebezbednog načina života, nebezbednog ponašanja u saobraćaju, sportskim i drugim javnim događajima i javnim prostorima, kao i nedostatak fokusa na nove i neočekivane „vanredne“ situacije“.¹⁶ Ova strategija navodi da programi prevencije postoje, ali da oni nisu dovoljni kako bi se nasilje sprečilo, posebno na mestima gde se ono najmanje očekuje. Strategija kao neke od svojih devet strateških ciljeva navodi i: unapređenje uslova za razvijanje bezbednosne kulture mladih, zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca u društvu i podršku društvenom uključivanju mladih iz kategorija u riziku od socijalne isključenosti.¹⁷ Kada govori u unapređenju uslova za razvijanje bezbednosne kulture mladih, za specifični cilj I, strategija određuje uspostavljanje sveobuhvatnog i kontinuiranog obrazovanja mladih o bezbednosnim izazovima, rizicima i pretnjama, kao i bezbednom ponašanju.¹⁸ U odeljku 4.5. Nacionalne strategije za mlade, ističe se da: „ne možemo reći da postoji potpuni nedostatak preventivnih i interventnih programa koji se bave bez-

¹¹ <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/obrazovanje>

¹² Ibid

¹³ Broj učenika na početku školske godine po područjima rada i polu, Republički zavod za statistiku: <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/11030302?languageCode=sr-Latn>

¹⁴ СТРАТЕГИЈА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ u: https://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/strategije/2021/Prilog1-StrategijaNacionalneBezbednostiRS-SRP.pdf

¹⁵ Ibid

¹⁶ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/fp/news>

¹⁷ НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА за младе за период od 2015. go 2025. godine: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2015/22/1/reg>

¹⁸ Ibid

bednošću mladih, ali činjenica je da su mladi i dalje nebezbedni i nesigurni i to vrlo često u sredinama gde se to najmanje očekuje, kao što su, na primer, porodica ili školska sredina. Dosadašnji odgovori na probleme i pitanja bezbednosti mladih nisu dovoljno sveobuhvatni, nemaju kontinuitet i ne postoje jasni kriterijumi evaluacije i monitoringa nad njihovim sprovođenjem.¹⁹ U junu 2021. godine Ministarstvo omladine i sporta pokrenulo je inicijativu za reviziju ove strategije, odnosno izradu nove. Pandemija korona virusa uticala je i na promene u životu mladih, navodi se u strategiji, pa novousvojena strategija pokriva i pitanja koja se odnose na aktivnosti mladih u vanrednim situacijama. Potrebi za donošenje nove strategije doprinelo je i usvajanje nekih novih strateških, nacionalnih i međunarodnih dokumenata. Vlada Republike Srbije, usvojila je novu strategiju za mlade koja određuje prioritete omladinske politike do 2030. godine.²⁰ Analiza sprovođenja akcionih planova za mlade ukazala je na rastući trend broja mladih koji su svedočili određenom fizičkom ili verbalnom nasilju i netoleranciji, dok je broj mladih koji su bili žrtve nasilja/netolerancije stagnirao, navodi se u nacrtu nove strategije.²¹ Kao jedan od posebnih ciljeva u **Nacionalnoj strategiji za mlade od 2023 – 2030**, navodi se i „stvaranje uslova za dobro zdravlje, bezbedno okruženje i socijalno blagostanje mladih“ ali i niz mera podrške postojećim i novim programima unapređenja bezbednosti mladih.²²

Pored spomenuta dva krovna dokumenta, postoje i druge strategije čije je važenje isteklo, a do ovog trenutka još uvek nisu usvojene nove ili revidirane postojeće. Prva od njih je Nacionalna strategija za sprečavanje i borbu protiv terorizma, a uz nju istekla je, dosta ranije, i Nacionalna strategija za borbu protiv nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim događajima.

Zakon o bezbednosti u saobraćaju sadrži niz propisa koji se, između ostalog, odnose i na decu i mlade i koji bliže određuju pravila postupanja u saobraćaju. **Zakon o zabrani diskriminacije** postavlja osnove nediskriminatornog ponašanja, zabranjujući i diskriminaciju na osnovu starosne dobi i diskriminaciju dece.²³

Relevantne institucije koje se u svom delokrugu rada bave temom bezbednosti građana su: Ministarstvo unutrašnjih poslova, Bezbednosno-informativna agencija, Ministarstvo odbrane, ali u određenom obimu i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog kao i Ministarstvo pravde (svojom delatnošću uređuje zakonsku regulativu u oblasti bezbednosti građana). Uprkos aktivnostima koje sprovode za mlade, budžet za ovu oblast u okviru ukupnog budžeta Republike Srbije za 2022. godinu (u %) iznosio je u procentima svega 0,08%.²⁴

¹⁹ Ibid

²⁰ СТРАТЕГИЈА ЗА МЛАДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД ОД 2022. ДО 2030. ГОДИНЕ: <https://www.mos.gov.rs/storage/2022/02/nacrt-strategije-za-mlade-za-period-od-2022-do-2030-godine.pdf>

²¹ Ibid

²² Ibid

²³ Više na; https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zabrani_diskriminacije.html

²⁴ Više na: <https://koms.rs/alternativni-izvestaj-o-polozaju-i-potreba-maladih-za-2022-godinu-2/>

Sve veća prisutnost mladih na internetu i zloupotreba njihovih podataka predstavlja takođe bezbednosni rizik. Zlostavljanje na društvenim mrežama, govor mržnje i hakerske ucene neki su od incidenta koji prate svakodnevno korišćenje interneta od strane građana. Iako medijska konzumacija kod mlađe populacije, prema poslednjim istraživanjima, nije visoka kao kada je reč o upotrebi interneta i društvenih mreža, ne treba je ni zanemariti.²⁵

²⁵ Prema nalazima istraživanja koje je CeSID sproveo u oktobru 2022. godine u sklopu programa Nova pismenost 59% ispitanika starih od 12 do 60 godina navodi da zna da zaštiti lične podatke na internetu. Uz to beleži se i 36% ispitanika koji kažu da su upoznati sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti i Opštom uredbom o zaštiti podataka. Ipak, dve trećine učesnika u istraživanju (67%) navelo je da bi trebalo pojačati zaštitu objava sadržaja koji sadrže naše lične podatke (lice, video, izjave...) na internetu. Prema nalazima istog istraživanja, kada se radi o tome da li mladi umeju da prepoznaju „cyberbullying“, odnosno zlostavljanje na društvenim mrežama, 9% mladih navodi da ne zna da prepozna zlostavljanje na društvenim mrežama. S druge strane, ostalih 91% mladih navodi da ume da prepozna zlostavljanje na društvenim mrežama, od čega 45% navodi da sigurno može da prepozna ovaj vid nasilja, dok 46% navodi da misli da može da prepozna zlostavljanje.

Istraživanje Ministarstva prosvete i nauke sprovedeno u proleće 2022. godine pokazalo je i da je 21% srednjoškolaca spremno da daju lične podatke nepoznatim osobama.²⁶ U istraživanju koje je sproveo KOMS „Mladi u medijskom ogledalu 2021“ prikazano je i kako se u mejnstrim medijima povećavao broj objava u kojima su mladi bili glavni akteri. Ovo istraživanje je pokazalo da su mediji za mlade najviše zainteresovani u okviru rubrika crne hronike.²⁷ Uz to, najveći broj sadržaja o mladima ticao se teme bezbednosti mladih, pre svega zbog izveštavanja o kriminalu i zločinima. Oblast digitalne bezbednosti pojedinaca postaje sve važnija te svakako postoji prostor za dalju edukaciju mladih u oblasti zaštite i bezbednosti na internetu.

²⁶ Digitalno nasilje u Srbiji: mladi i žene najugroženije grupe: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/digitalno-nasilje-u-srbiji-mladi-i-zene-najugrozenije-grupe/>

²⁷ Mladi u medijskom ogledalu: <https://koms.rs/wp-content/uploads/2022/02/Mladi-u-medijskom-ogledalu-2021-1.pdf>

2. O PROJEKTU

U saradnji sa Misijom OEBS-a u Srbiji, CeSID je sproveo projekat pod nazivom “Bezbednost za različitost: rizici i otpornost mladih u višenacionalnim zajednicama” od juna do decembra 2022. godine. Osnovna ideja toga projekta bila je da proceni sprovođenje javnih politika u vezi sa bezbednošću mladih u tri višenacionalne lokalne zajednice - Bujanovcu, Novom Pazaru i Subotici. Primenjen je metodološki pristup koji je obuhvatao istraživanje javnog mnjenja na reprezentativnom uzorku od 600 mladih muškaraca i žena, kako iz manjinskih tako i iz većinskih grupa. Takođe, sprovedeno je kvalitativno istraživanje sa relevantnim lokalnim akterima (lokalne vlasti, NVO, Kancelarije za mlade) i desk istraživanje. Iako je projekat pružio uvid u percepciju mladih ljudi o bezbednosti u tri lokalne višenacionalne zajednice, novi kontekst zahteva sveobuhvatno istraživanje na nacionalnom uzorku. Polazeći od metodologije i iskustava iz prethodnog istraživanja, projekat „Bezbednost mladih: smanjenje rizika kroz podizanje svesti“, koji CeSID sprovodi od maja do oktobra 2023. godine uz podršku Misije OEBS-a u Srbiji, bavi se širom slikom bezbednosti među mladima u Srbiji na nacionalnom nivou, kroz dublje istraživanje uzroka i percepcija problema vezanih za bezbednost. Takođe, nova istraživačka saznanja do kojih je projekat došao mogu se uporediti sa prethodnim nalazima kako bi se proverilo da li višenacionalne zajednice u Srbiji imaju iste ili različite obrasce percepcije i problema kada je u pitanju bezbednost.

Aktivnosti projekta su bile usmerene na analizu relevantnih zakona, strategija i politika, prilagođavanje metodologije za istraživanje javnog mnjenja nacionalnim okvirima, sprovođenje istraživanja javnog mnjenja, analizu podataka i pripremu istraživačkog izveštaja. Takođe, sprovedeno je i kvalitativno istraživanje u vidu dubinskih intervjua. I dok je istraživanje javnog mnjenja pružilo uvid u percepciju mladih, dubinski intervjui omogućili su uvid u perspektivu eksperata iz državnih institucija i relevantnih nevladinih organizacija. Cilj kvalitativnog dela bio je dvosmeran: (1) razumeti relevantne probleme iz perspektive eksperata i (2) pomoći u formulaciji preporuka za politiku. Nakon prikupljenih podataka analizirani su kvantitativni i kvalitativni istraživački nalazi, i pripremljene preporuke.

3. ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA

3.1. Metodološke napomene

Istraživanje realizovali	Centar za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) i Misija OEBS-a u Srbiji
Terenski rad	Od 5.jula do 25. jula 2023. godine
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak od 1000 mladih građana i građanki od 15 do 30 godina
Istraživačka tehnika	CATI (telefonsko istraživanja)
Istraživački instrument	Upitnik od 37 varijabli

3.2 Opis uzorka

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika.

Polna struktura ispitanika:

muškarci – **53%**,
žene – **47%**.

Starost ispitanika:

od 15 do 18 godina – **20%**,
od 19 do 22 godina – **19%**,
od 23 do 26 godina – **25%**
i od 27 do 30 godina – **36%**.

Obrazovna struktura ispitanika:

osnovna škola – **4%**,
dvogodišnja ili trogodišnja srednja škola – **6%**,
četvorogodišnja srednja škola – **41%**,
viša škola/fakultet – **18%**
i učenik/student – **31%**.

Nacionalna pripadnost ispitanika:

srpska – **86%**,
bošnjačka – **2%**,
mađarska – **2%**,
romska – **1%**,
hrvatska – **1%**,
ostali – **3%**
i ne želi da se izjasni – **5%**.

3.3. Sažetak

Većina mladih koji su uzeli učešće u istraživanju navodi da se oseća bezbednim u Srbiji. **Najveći procenat mladih, 67%, naveo je da se oseća bezbedno u Srbiji, a svaki peti (20%) navodi da se oseća veoma bezbedno.** Analizirajući percepciju bezbednosti mladih u sredinama kao što su njihova kuća, komšiluk, škola/radno mesto i grad u kome žive, dolazi se do zaključka da što se više udaljavaju od ličnog prostora to se oni osećaju manje bezbedno. Ipak, generalno gledano, većinski procenat ispitanika naveo je da se u navedenim sredinama oseća bezbedno. Ukupno 1% anketiranih reklo je da se u svojoj kući/stanu oseća uglavnom i potpuno nebezbedno, dok, nasuprot tome, 6% mladih navelo je da se u gradu u kome živi oseća uglavnom i veoma nebezbedno.

Vrnjačko nasilje mladi vide kao najučestaliji bezbednosni rizik u kraju u kojem žive – zbirno 23% (svaki četvrti ispitanik) mladih kaže da je vrnjačko nasilje često ili veoma često u njihovoj sredini. Tri najveća bezbednosna rizika u mestu u kojem žive prema mišljenju mladih jesu upravo pomenuto vrnjačko nasilje (20%), prodavci ili korisnici droge na javnim površinama (17%) i saobraćajne nesreće (13%). **Tek svaki peti ispitanik (19%) nam je rekao da u mestu u kome živi nema bezbednosnih rizika.**

Najveći procenat mladih navodi da je čulo za neki vidi nasilja u svojoj okolini (48%), dok je 12% mladih lično upoznato sa nasiljem koje se dešava u njihovoj okolini. Kada je reč o tome kako su mladi reagovali kao svedoci nasilja, **najveći procenat, čak 42% mladih, nije ništa učinilo da pomogne žrtvi, dok je 37% mladih učinilo suprotno i pokušalo da pomogne žrtvi nasilja.**

Među ispitivanim oblicima nasilja, mladi u Srbiji najčešće navode da su doživljavali psihičko nasilje. **Ukupno 15% anketiranih mladih kaže da se jednom ili više puta nalazilo u situaciji da doživi psihičko nasilje (zbir odgovora da, jednom i da, više puta), a frekvencija doživljene ove vrste nasilja je značajno veća kod žena. Onlajn nasilje ili nasilje putem uvreda i pretnji na internetu je doživelo 6% ispitanika, koliko navodi da je doživelo i fizičko nasilje.** Džeparenje ili

krađu je doživeo svaki deseti mladi stanovnik Srbije, a svaki dvadeseti kaže da se našao u situaciji da mu bude ukraden automobili ili nešto iz njega.

Najveći procenat mladih (53%) prepoznaje policiju kao instituciju koja u najvećoj meri štiti interese njih i njihove porodice. Iza policije, dosta manji procenat navodi vojsku, pa **predsednika države** kao institucije koje štite njihovu bezbednost. Uptani šta je razlog zbog kog u pojedine institucije nemaju poverenja da ih mogu zaštititi od nasilja, najveći udeo ispitanika davao je odgovore da su to nezainteresovanost, neefikasnost i sporo reagovanje institucija.

Mladi u Srbiji dominantno misle da diskriminacija postoji, ali u manjoj meri samih mladih (percepcija 48%). Percepcija o izraženoj diskriminaciji najdominantnija je u Beogradu, kao i među ženama. **Osobe sa invaliditetom i Romi** su prepoznati kao grupe koje trpe najviše diskriminacije u Srbiji (23% ispitanika je navelo osobe sa invaliditetom, a 22% Rome). Desetina mladih (10%) smatra da najdiskriminisanija grupa u Srbiji jesu žene, a isto toliko navodi i starije ljude i penzionere. **Svaki četvrti građanin Srbije mladi od 30 godina navodi da se po nekom osnovu oseća diskriminisano u Srbiji (23%).** Među razlozima za takav osećaj izdvajaju se materijalni položaj, kao i političko uverenje, dok među mladima koji su pripadnici nacionalnih manjina u Srbiji preovlađuje osećaj diskriminisanosti zbog drugačije nacionalnosti ili vere. Ukupno 38% mladih koji se osećaju diskriminisano u Srbiji se ili već iselilo iz sredine u kojoj žive zbog takvog osećaja, ili razmišljaju o tome.

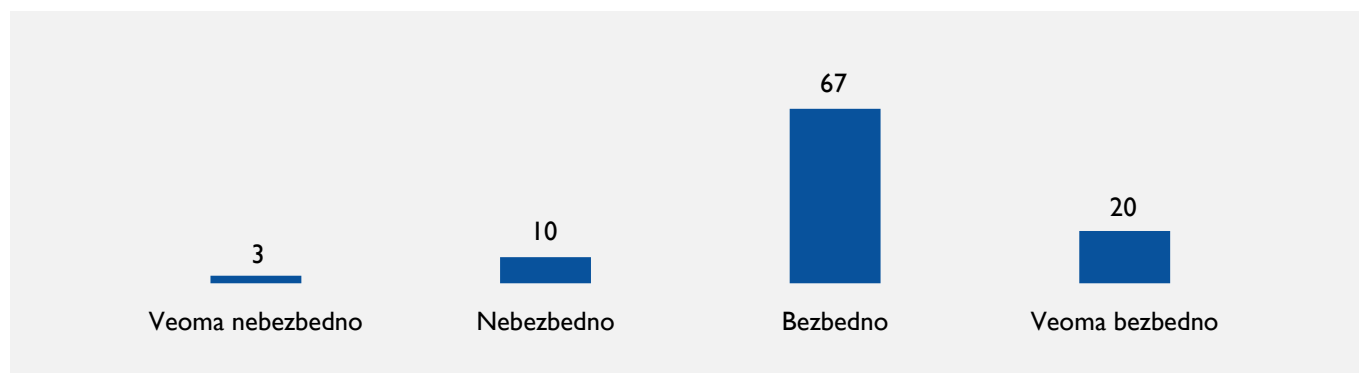
Kada se radi o onlajn bezbednosti mladih, 47% ispitanika je zabrinuto za svoju onlajn bezbednost u određenom stepenu. Čak **80% ispitanika navodi da izbegava internet sadržaje koji uključuju govor mržnje.** Mladi su iskazivali svoj stav i prema prisutnosti nasilja u medijima i 58% ispitanika reklo je da je nasilje prisutno kao što je uvek bilo, ali mediji često preuveličavaju zarad većeg tiraža/gledanosti. Ipak, **stav da je nasilje sve prisutnije pa su mediji prinuđeni da o njemu i izveštavaju, ima 34% ispitanika.**

3.4. Percepcija bezbednosti

Ispitanici koji su učestvovali u ovom istraživanju odgovarali su na set pitanja kojim se utvrđuje njihova percepcija bezbednosti u državi u kojoj žive, ali i sredinama kao što su lični prostor(kuća/stan), komšiluk, škola, pa i radno mesto.

Upitani u kojoj meri se osećaju bezbedno u Srbiji, **najveći procenat ispitanika, gotovo dve trećine (67%), naveo je da se oseća bezbedno. Svaki peti anketirani (20%) navodi da se u Srbiji oseća veoma bezbedno.** Zbirno posmatrano, **13% građana u Srbiji se oseća nebezbedno i veoma nebezbedno.**

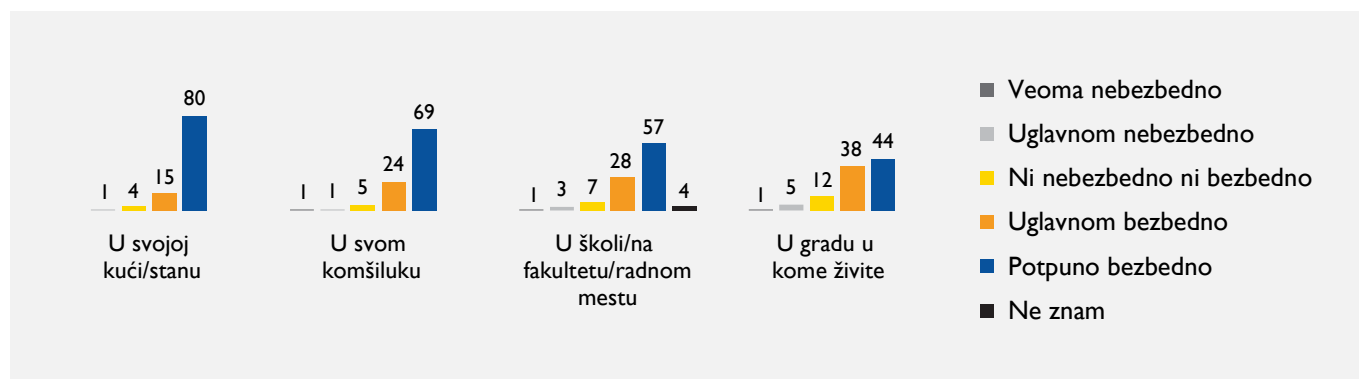
Grafikon 3.4.1. U kojoj meri se osećate bezbedno u Srbiji?, u %

Među ispitanicima koji su natprosečno navodili da se u Srbiji osećaju bezbedno, izdvojili su se oni ženskog pola uzrasta od 15 do 18 godina, srpske nacionalnosti. Veoma bezbedno iznad proseka navode da se osećaju muškarci, kao i oni uzrasta od 19 do 22 godine, koji nisu želeli da se izjasne po pitanju svoje nacionalne pripadnosti. Nasuprot njima, starosna kategorija od 23 do 26 godina natprosečno je navodila da se u Srbiji oseća veoma nebezbedno, a uz njih ovakav odgovor natprosečno su davali i Bošnjaci.

Generalna percepcija bezbednosti ispitanika u odnosu na sredine kao što su njihova kuća/stan, komšiluk, škola/fakultet/radno mesto i grad u kome žive, takva je da se većinski procenat anketiranih u navedenim sredinama oseća bezbedno. Ipak, upoređujući njihove odgovore, može se izvući zaključak da što se više **udaljavaju od ličnog prostora(kuća/stan u kome žive) to se oni osećaju manje bezbedno.** Ispitanici su najbezbedniji u svom domu, potom komšiluku, u školi/fakultetu/radnom mestu, dok se nešto manje bezbedno u odnosu na ove kategorije, osećaju u gradu u kome žive. **Svega 1% ispitanika navodi da se u svojoj kući ili stanu oseća veoma nebezbedno ili uglavnom nebezbedno, dok isto za grad u kome živi navodi 6%.**

Grafikon 3.4.2. Molimo vas ocenite u kojoj meri se osećate bezbedno...?, u %

Da se u svojoj kući/stanu osećaju potpuno bezbedno natprosečno su navodili ispitanici svih regiona osim Beograda, dok su se oni iz Beograda iznad proseka opredeljivali za odgovor da se tu osećaju uglavnom bezbedno. Kada posmatramo prema nacionalnosti ispitanika, Srbi su iznad proseka navodili da se u svojoj kući osećaju bezbedno, dok se tu uglavnom nebezbedno osećaju ispitanici hrvatske i mađarske nacionalne pripadnosti. Romi su visoko iznad proseka davali odgovor da se u svom domu osećaju ni bezbedno ni nebezbedno.

Kada se radi o sredini kao što je komšiluk, da se tu osećaju potpuno bezbedno natprosečno su navodili ispitanici svih regiona sem onih iz Beograda, dok su oni iz Beograda natprosečno navodili da se tu osećaju uglavnom bezbedno. Da se u svom komšiluku osećaju uglavnom bezbedno natprosečno su navodili ispitanici koji žive u gradu, dok su se oni sa sela izdvojili sa odgovorom da se u komšiluku osećaju potpuno bezbedno. Bošnjaci i Mađari iznad proseka su navodili da se u svom komšiluku osećaju uglavnom nebezbedno, dok u kategoriji onih koji su rekli da se tu osećaju potpuno bezbedno dominiraju natprosečno Srbi, a pripadnici ostalih nacionalnosti su ispod proseka davali ovakav odgovor.

Muškarci su iznad proseka navodili da se u sredinama kao što su škola/fakultet/radno mesto osećaju potpuno bezbedno, dok su ispitanice one koje su natprosečno davale odgovor da se tu osećaju ni bezbedno ni nebezbedno. Ispitanici koji imaju završeno osnovno obrazovanje ili manje iznad proseka navode da se tu osećaju veoma nebezbedno, kao i oni koji su bošnjačke nacionalne pripadnosti. Da se u ovoj sredini osećaju uglavnom nebezbedno iznad proseka navodili su Hrvati, Romi i Bošnjaci, te oni sa završenom dvogodišnjom i trogodišnjom srednjom školom. Uglavnom i potpuno bezbedno u školi/fakultetu/radnom mestu natprosečno navode da se osećaju anketirani koji imaju završenu višu školu ili fakultet, još uvek su učenici/studenti ili su završili četvorogodišnju srednju školu.

Kada se radi o percepciji ispitanika prema gradu u kome žive, ispitanici iz grada, Beograda, natprosečno su davali odgovor da se tu osećaju uglavnom i veoma nebezbedno. Ispitanici sa sela i iz regiona Zapadne Srbije i Šumadije natprosečno navode da se u gradu u kome žive osećaju potpuno bezbedno.

Da se u gradu u kome žive osećaju veoma nebezbedno navodili su iznad proseka Bošnjaci, dok su se sa odgovorom da se tu osećaju uglavnom nebezbedno natprosečno izdvojili anketirani koji nisu želeli da se izjasne po pitanju svoje nacionalnosti.

3.5. Prepoznati bezbednosni rizici

U ovom poglavlju biće predstavljeni stavovi mladih Srbije o konkretnim bezbednosnim problemima, da li su imali iskustva sa nekim od navedenih problema i koliko često i šta je za njih najveći bezbednosni problem.

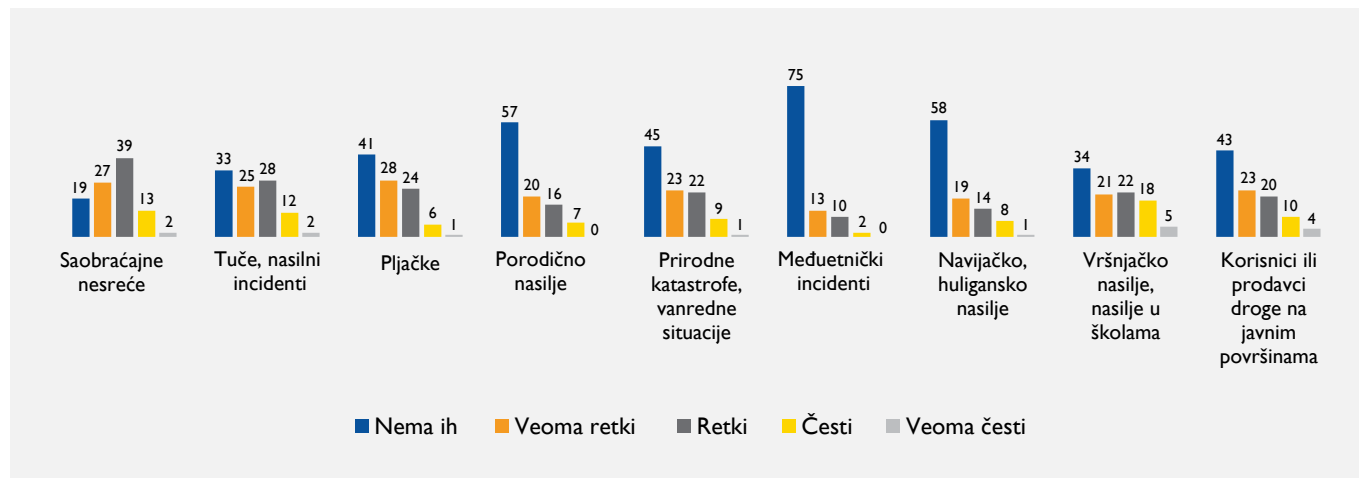
Prema mišljenju najvećeg procenta mladih, **najčešći bezbednosni rizik u kraju u kojem žive jeste vršnjačko nasilje, odnosno nasilje u školama. Ovaj problem kao najučestaliji zbirno navodi 23% mladih (kao česti i veoma česti rizik).** Sa ovim je u skladu i nalaz dobijen iz dubinskih intervjua – sagovornici, kako iz civilnog sektora tako i predstavnici državnog sektora navode da je vršnjačko nasilje ozbiljan i veoma prisutan problem, a posebno stavljen u prvi plan nakon tragičnog događaja u Osnovnoj školi „Vladislav Ribnikar“.

Drugi najučestaliji bezbednosni rizik prema mišljenju mladih jesu saobraćajne nesreće, koje zbirno navodi 15% mladih kao česti i veoma česti rizik u kraju u kojem žive, međutim zbirno 66% ispitanika navodi da su saobraćajne nesreće veoma retke i retke u kraju u kojem žive. Prema mišljenju sagovornice iz dubinskog intervjua, koja dolazi iz državnog sektora, prisutan je ovaj bezbednosni problem – sve učestaliji saobraćajni udesi mladih ljudi.

Tuče i nasilne incidente kao retki i veoma retki bezbednosni rizik navodi zbirno 53% ispitanika, dok pljačke kao veoma retki i retki bezbednosni rizik navodi zbirno 52% ispitanika. Prirodne katastrofe i vanredne situacije kao veoma retki i retki bezbednosni problem navodi zbirno 45% mladih, dok zbirno 43% mladih navodi da korisnici ili prodavci droge na javnim površinama predstavljaju retki i veoma retki bezbednosni problem u kraju u kojem žive. S druge strane, **najveći procenat (75%) mladih navodi da međuetničkih incidenata u kraju u kojem žive nema**, više od polovine mladih takođe navodi da u njihovom kraju nema navijačkog, huliganskog nasilja (58%) i porodičnog nasilja (57%).

Ukrštanjem sa demografskim odlikama mladih, primećujemo da se među mladima koji navode vršnjačko nasilje kao najučestaliji bezbednosni rizik iznad proseka izdvajaju učenici/studenti, visoko obrazovani, mladi koji žive u Beogradu i oni koji navode da žive u gradu. Saobraćajne nesreće kao retki i veoma retki bezbednosni rizik iznad proseka navode žene, mladi koji žive na selu i oni koji su završili četvorogodišnju srednju školu. S druge strane, tuče i nasilne incidente kao retki i veoma retki rizik iznad proseka navode ispitanici iz Beograda, ali i Vojvodine, oni koji žive u gradu i takođe ispitanici sa završenom četvorogodišnjom srednjom školom.

Grafikon 3.5.1. Koliko su u kraju u kojem živite česti sledeći bezbednosni rizici?, u %

Mlade smo zamolili da nam izdvoje jedan od ponuđenih bezbednosnih rizika koji predstavlja najveći bezbednosni problem u kraju ili mestu u kojem žive. **Najveći procenat mladih (20%) navodi da je u mestu u kojem žive najveći bezbednosni problem vršnjačko nasilje, odnosno nasilje u školama, dok nešto manji procenat (17%) navodi da su korisnici ili prodavci droge na javnim površinama najveći bezbednosni rizik.** Saobraćajne nesreće kao najveći bezbednosni problem navodi 13% mladih, dok svaki jedanaesti navodi da su to prirodne katastrofe i

vanredne situacije. S druge strane, tuče i nasilne incidente navodi 8% mladih, 4% mladih navelo je navijačko i huligansko nasilje, dok je po 3% mladih navelo porodično nasilje i pljačke. **Da u kraju u kojem žive nema bezbednosnih rizika navodi 19% mladih.** Vršnjačko nasilje kao najveći bezbednosni problem iznad proseka navode mladi iz Vojvodine i Južne i Istočne Srbije, dok korisnike ili prodavce droge na javnim površinama iznad proseka navode mladi iz Beograda i Bošnjaci.

Grafikon 2.5.2. Šta od bezbednosnih rizika navedenih predstavlja **NAJVEĆI** bezbednosni problem u Vašem kraju ili mestu?, u %

Najveći procenat mladih navodi da je čulo da se dešava neki od navedenih vidova nasilja u svojoj okolini (48%), dok 12% mladih navodi da je lično upoznat sa nasiljem koje se dešava. S druge strane, svaki jedanaesti ispitanik navodi da je sa nekim slučajevima nasilje lično upoznat, dok je za neke čuo posredno. Skoro trećina mladih (31%), navodi da ne zna, odnosno da ne želi da kaže da li je upoznat sa nekim vidom nasilja u svom okruženju. Među mladima koji su naveli da su čuli da se dešava neki vid nasilja u njihovom okruženju izdvajaju se oni koji imaju između 27 i 30 godina, mladi koji žive u Vojvodini i ispitanici mađarske nacionalnosti. Da je lično upoznat sa slučajem nasilja u svom okruženju iznad proseka navode ispitanici koji imaju između 23 i 26 godina i oni koji žive u Beogradu.

Grafikon 3.5.3. Ukoliko znate da je u Vašoj okolini prisutan makar jedan od navedenih vidova nasilja, da li ste Vi lično videli ili prisustvovali takvom nasilju ili ste čuli za to od nekog drugog?(u %)

Mlade smo pitali kakva je bila njihova reakcija ukoliko su bili svedoci nasilja i primećujemo da **najveći procenat mladih navodi da ništa nije učinilo (42%).** S druge strane, 37% mladih navodi da je pokušalo da pomogne žrtvi, dok je 14% ispitanika pozvalo pomoć ili policiju. Da ne zna, odnosno da ne želi da kaže, navodi 7% ispitanika.

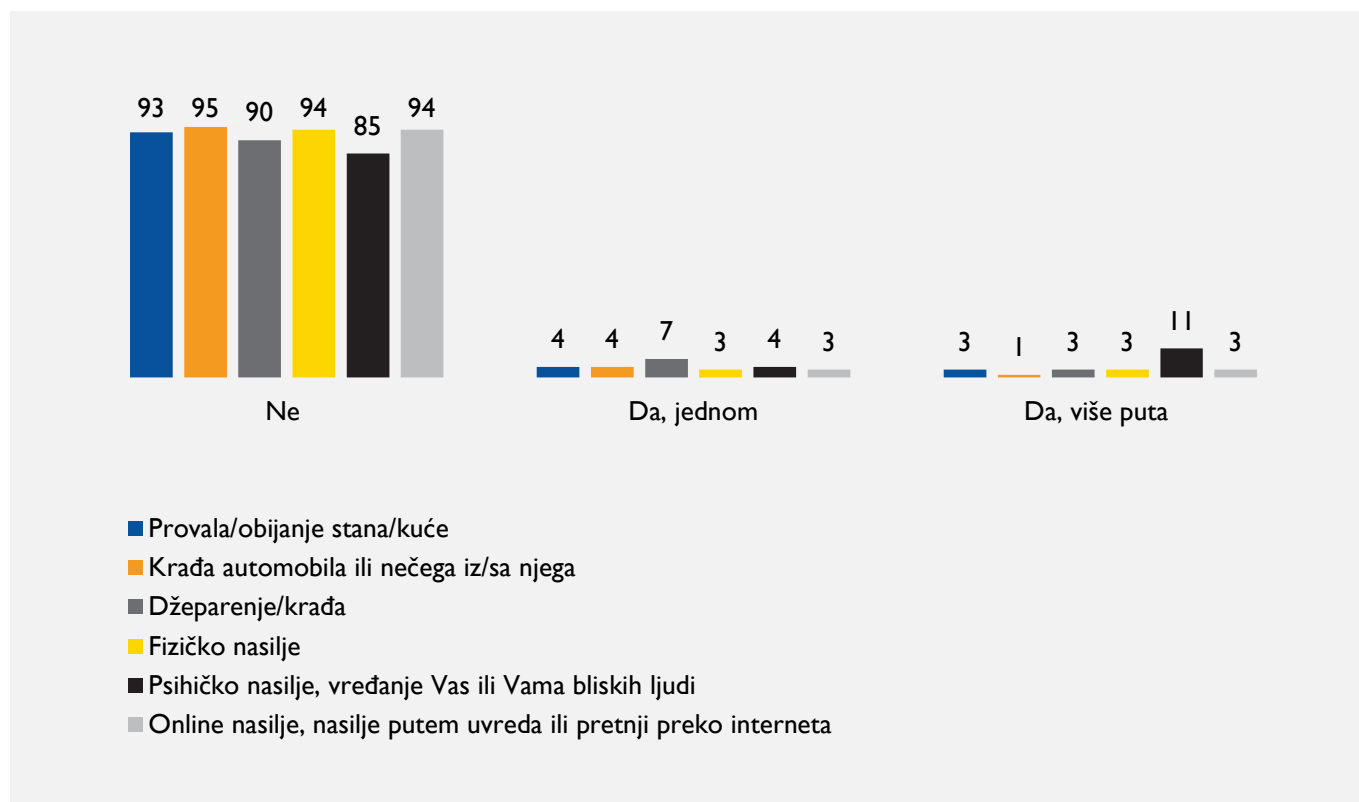
Grafikon 3.5.4. Ako ste bili svedok/inja, kakva je Vaša reakcija najčešće bila?, u %

Najveći procenat učesnika u istraživanju navodi da su u proteklom periodu imali situacije u kojima su bili izloženi **psihičkom i verbalnom nasilju** (vređanju njih ili njihove porodice). **Ukupno 15% anketiranih mladih kaže da se jednom ili više puta nalazilo u takvoj situaciji (zbir odgovora da, jednom i da, više puta)**. Učestalost doživljenog psihičkog nasilja je značajno veća kod žena, pa tako 19% ispitanica navodi da jeste doživelo psihičko nasilje, dok isto kaže 11% muškaraca. Natprosečno doživljeno psihičko nasilje imamo i kod ispitanika koji dolaze iz Beograda (23%), ali i kod ispitanika koji dolaze iz romske (50%) ili bošnjačke nacionalne zajednice (50%).

Onlajn nasilje ili nasilje putem uvreda i pretnji na internetu je doživelo 6% ispitanika (zbir odgovora), a ovakav odgovor natprosečno su davali ispitanici iz Beograda, ali i mladi koji su završili osnovnu školu. Isti procenat ispitanika (6%) navodi da je doživelo **fizičko nasilje**. Ispitanike koji iznad proseka navode da su doživeli fizičko nasilje nalazimo među onima koji dolaze iz romske nacionalne zajednice, kao i među mladima koji su završili dvogodišnju i trogodišnju srednju školu.

Grafikon 3.5.5. Da li vam se u proteklom periodu desila neka od sledećih situacija? (u %)

Džeparenje ili krađu je doživeo svaki deseti ispitanik (7% jednom i 3% više puta). Žene i ispitanici iz Beograda iznad proseka navode da su u prošlosti doživljavali krađu ili džeparenje. Krađu automobila ili nečega iz njega je naveo svaki dvadeseti anketirani (5%). Konačno, 7% anketiranih navodi da im se u proteklom periodu dogodila **provala ili obijanje stana ili kuće**. Nije bilo statistički značajnih razlika kada su u pitanju odgovori mladih na ovo pitanje.

3.6. Institucije i bezbednost

Ispitanici su ocenjivali i nivo zadovoljstva radom institucija koje su zadužene za bezbednost njih i njihove porodice, kao i koji su razlozi za nizak nivo poverenja u pojedine institucije da ih mogu zaštititi od nasilja.

Najveći procenat ispitanika (53%), prepoznaje policiju kao instituciju koja u najvećoj meri štiti interese njih i njihove porodice. Od konkretno navođenih institucija, na drugom mestu našla se vojska, za koju se 6% anketiranih opredelilo, dok ja na trećem mestu, predsednik države sa 5% navođenja. Da nijedna od navedenih institucija ne štiti interese ispitanika i njihove porodice, reklo je čak 18% građana. Sagovornici iz dubinskih intervjua navode da su institucije kao Ministarstvo turizma i omladine, kancelarije za mlade, Centri za socijalni rad, ali i nevladine organizacije, ključne za bezbednost mladih. Pored toga, sagovornica iz državnog sektora skrenula je pažnju na rad MUP-a, u borbi sa maloletničkom delikvencijom.

Grafikon 3.6.1. Koja od navedenih institucija u najvećoj meri štiti interese Vas i Vaše porodice?(u %)

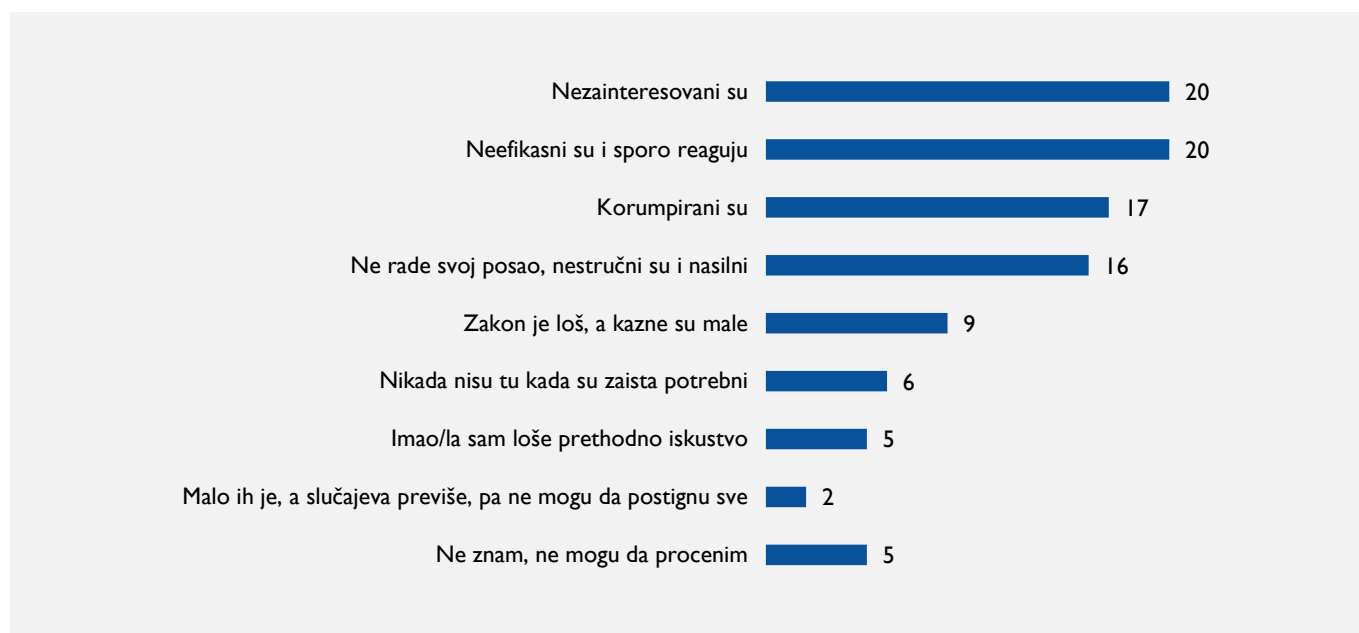

Policiju iznad proseka navode ispitanici koji imaju završenu dvogodišnju ili trogodišnju srednju školu, žene, oni koji žive na selu i starosti su od 15 do 18, kao i 19 do 22 godine. Anketirani iz Beograda su ispod proseka navodili policiju kao instituciju koja štiti njihove interese, dok su se natprosečno izdvojili odgovorom da nijedna od navedenih institucija ne štiti njihove interese. Verske ustanove i lokalne vlasti kao institucije koje štite njihove interese natprosečno su navodili anketirani koji imaju završeno osnovno obrazovanje.

Svi sagovornici iz dubinskih intervjua slažu se u stavu da je sprečavanje nasilja i borba za bezbednije okruženje za mlade, moguća uz međusobnu saradnju i civilnog i državnog sektora, sledeći međusektorski pristup.

Ispitanike koji su na prethodno pitanje odgovorili da ne znaju koja od navedenih institucija štiti njihove interese, kao i da nijedna od navedenih to ne radi, upitali smo zašto u pojedine institucije nemaju poverenja da ih mogu zaštititi od nasilja. **Po petina ispitanika (20%) navela je da su razlozi to što su one nezainteresovane, neefikasne i sporo reaguju.** Da je njihova **korumpiranost** razlog navelo je **17%** građana, dok za procenat manje ima onih koji smatraju da su zaposleni u institucijama nestručni, nasilni i ne rade svoj posao.

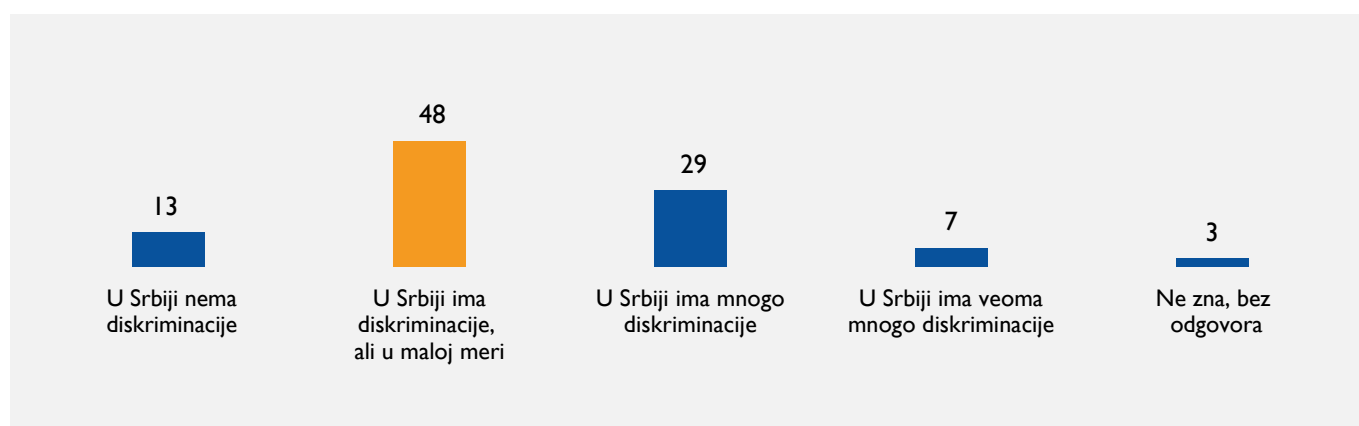
Grafikon 3.6.2. Zašto u pojedine institucije nemate poverenja da Vas mogu zaštititi od nasilja?(u %)

3.7. Stavovi mladih o diskriminaciji

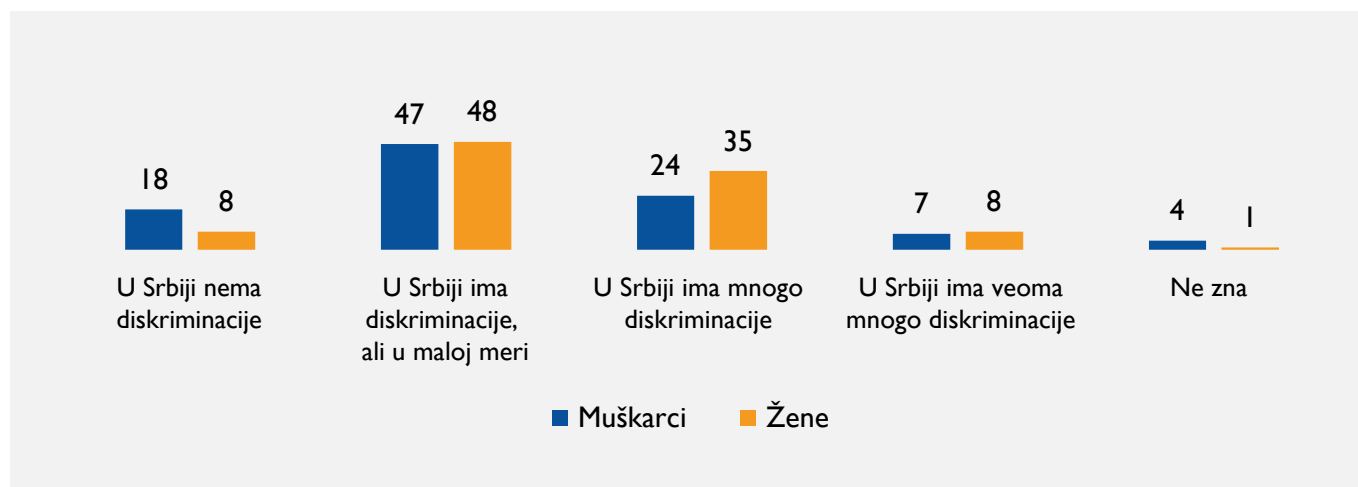
Kroz set pitanja ispitivali smo percepciju mladih u Srbiji vezano za diskriminaciju. **Dominantan stav mladih je da u Srbiji ima diskriminacije, ali u manjoj meri.** Ovo je stav koji ima skoro polovina mladih – 48%. Onih koji smatraju da diskriminacije ima mnogo je 29%, uz 7% ispitanika koji su nam rekli da prema njihovom mišljenju u Srbiji ima veoma mnogo diskriminacije. Svega 13% anketiranih navodi da u Srbiji nema diskriminacije.

Grafikon 3.7.1. Da li smatrate da u Srbiji postoji diskriminacija i ako da, u kojoj meri? , u %

Percepcija o izraženoj diskriminaciji u Srbiji je dominantna među mladim ženama, pa tako 43% žena kaže da je diskriminacija u Srbiji prisutna mnogo ili veoma mnogo, dok isto navodi 31% muškaraca. Sa porastom godina ispitanika opada procenat ispitanika koji smatraju da u Srbiji nema diskriminacije (18% mladih od 18 godina smatra da u Srbiji nema diskriminacije, a 11% ispitanika starih od 27 do 30 godina). **Čak 47% ispitanika koji dolaze iz Beograda prepoznaje diskriminaciju kao prisutnu mnogo ili veoma mnogo u Srbiji, a treba napomenuti da nije bilo ispitanika iz mađarske i bošnjačke nacionalne zajednice koji navode da u Srbiji uopšte nema diskriminacije.**

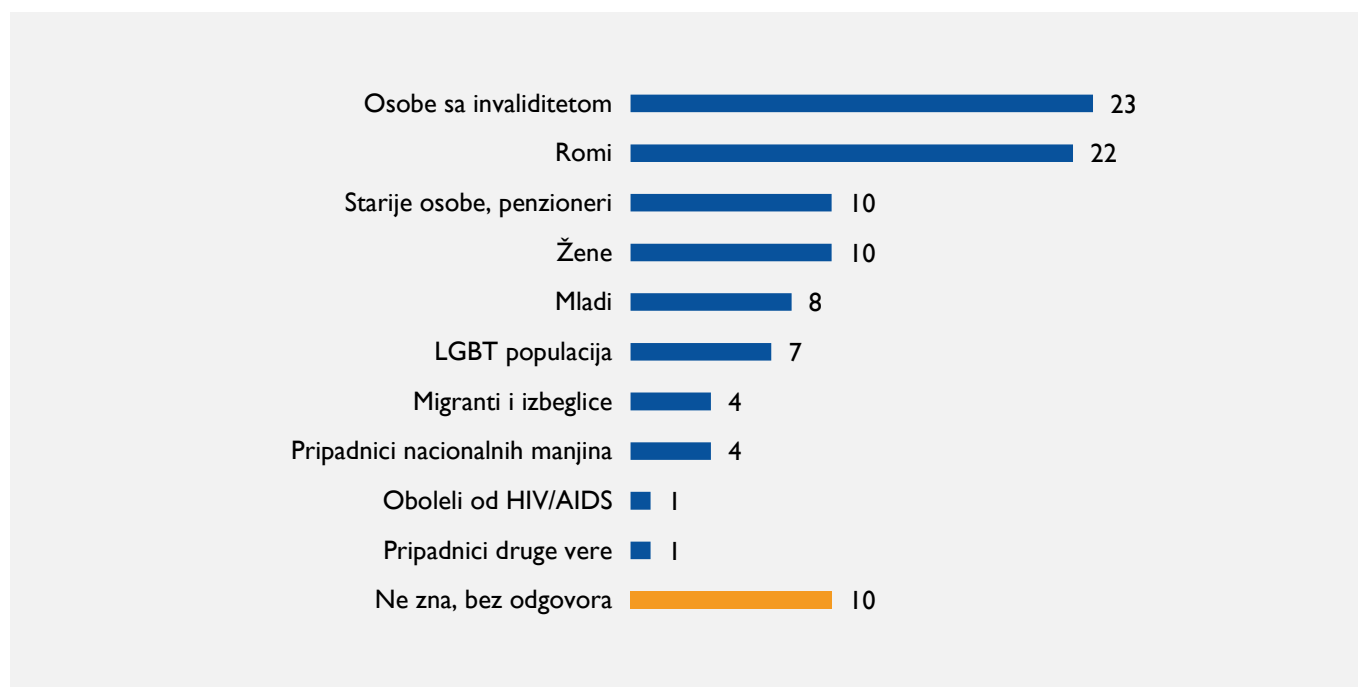
Grafikon 3.7.2. Da li smatrate da u Srbiji postoji diskriminacija i ako da, u kojoj meri? (prema polu, u %)

Osobe sa invaliditetom i **Romi** su prepoznati kao grupe koje trpe najviše diskriminacije u Srbiji (23% ispitanika je navelo osobe sa invaliditetom, a 22% Rome). Desetina mladih (10%) smatra da su najdiskriminisanije grupe u Srbiji žene, ali i stariji ljudi i penzioneri. Mlade kao diskriminisanu grupu izdvaja 8% anketiranih, dok 7% kaže da je to LGBT populacija u Srbiji. Po 4% anketiranih smatra da su migranti i pripadnici nacionalnih manjina grupe u Srbiji koje su najviše diskriminisane, dok po 1% navodi pripadnike verskih manjina i obolele od HIV/AIDS. Bošnjaci i Mađari iznad proseka daju odgovor da su pripadnici druge vere ili pripadnici drugih nacionalnih zajednica najdiskriminisanija u Srbiji.

Sagovornica iz civilnog sektora skrenula je pažnju i na diskriminaciju na osnovu starosti – adultizam. Diskriminacija na osnovu toga što je neko mlad i kao takav nije shvaćen ozbiljno uticala je i na stvaranje problema zašto mladi nisu dovoljno uključeni u procese donošenja politika.

Grafikon 3.7.3. Za koju od sledećih grupa biste rekli da trpi najviše diskriminacije u Srbiji?(u %)

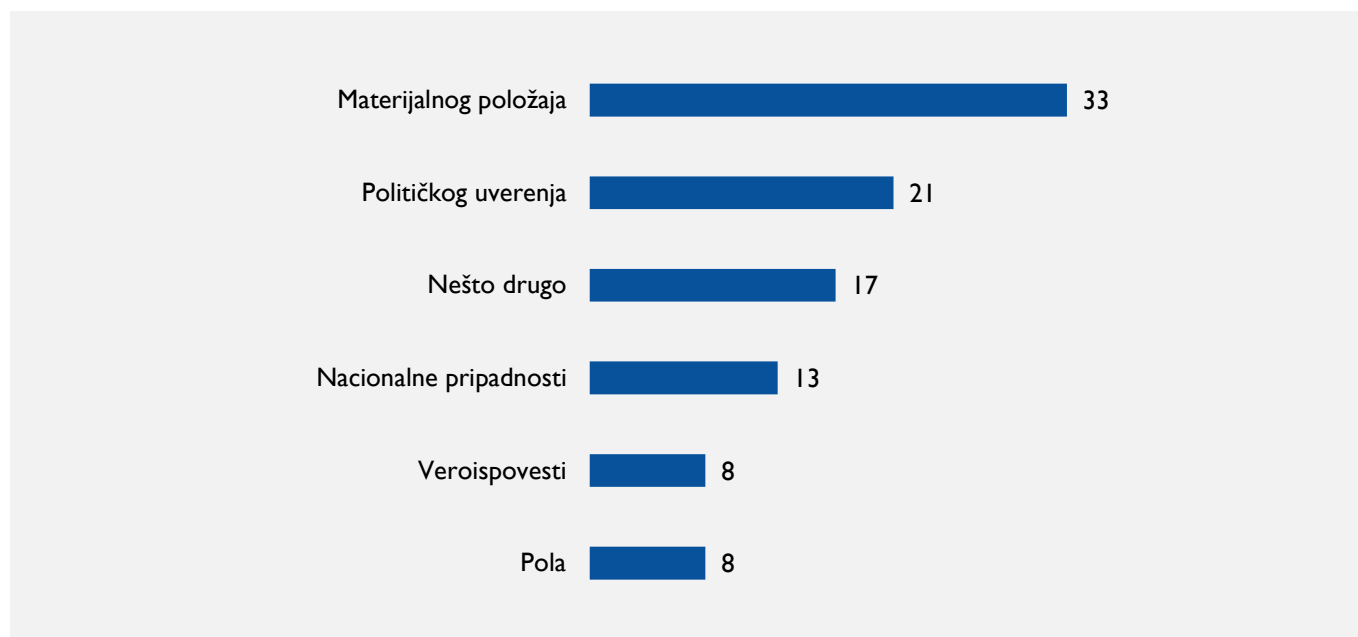
Jedna četvrtina mladih navodi da se u određenoj meri u mestu u kome žive oseća diskriminisano (23%), i to 12% kaže da se oseća malo diskriminisano, 7% osrednje, 2% mnogo i 2% veoma mnogo. Sa druge strane, 77% mladih kaže da se ne oseća diskriminisano u zajednici u kojoj žive. Natprosečno osećaj diskriminisanosti u lokalnoj zajednici u kojoj žive navode mladi koji su pripadnici neke od nacionalnih manjina koje žive u Srbiji (Bošnjaci, Mađari i Romi).

Grafikon 3.7.4. U kojoj meri se Vi lično osećate diskriminisano u mestu u kom živite?(u %)

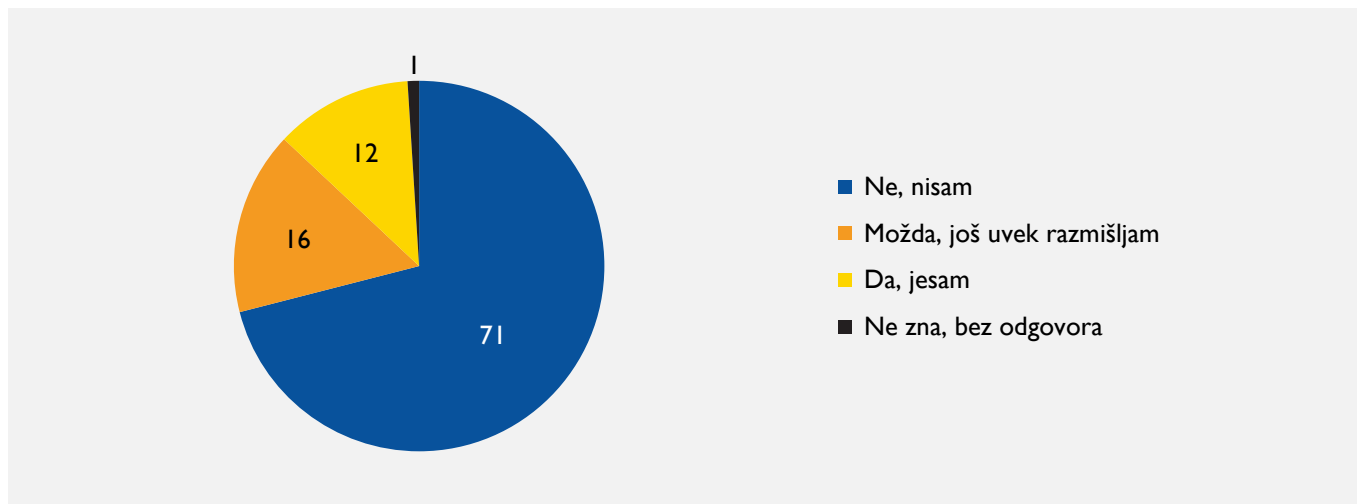
One ispitanika koji navode da se generalno osećaju diskriminisano pitali smo zbog čega su se osećali tako. **Materijalni položaj se izdvaja kao glavni razlog zbog koga se mladi u Srbiji osećaju diskriminisano – 33%.** Naredni razlog zbog koga se mladi u Srbiji osećaju diskriminisano je političko uverenje (21% onih ispitanika koji se generalno osećaju diskriminisano navode da je to zbog njihovog političkog uverenja. Nešto više od desetine ispitanika je navelo da je razlog njihova nacionalna pripadnost (13%), a 8% ističe da se oseća diskriminisano u Srbiji zbog veroispovesti ili pola. Konačno, 17% mladih koji se osećaju diskriminisano u Srbiji ističu da je to zbog nekih drugih razloga. Ispitanici koji generalno dolaze iz redova pripadnika nacionalnih manjina iznad proseka ističu da su razlozi zbog kojih se osećaju diskriminisano povezani sa njihovom nacionalnošću ili veroispovesti.

Grafikon 3.7.5. Da li ste se ikada osećali diskriminisano ili ste doživeli nepravdu zbog neke od sledećih stvari?, (samo odgovori ispitanika koji su se osećali diskriminisano) (u %)

Uprkos činjenici da se osećaju diskriminisano, čak 71% mladih iz ove grupe ne razmišlja o iseljavanju iz sredine u kojoj živi zbog diskriminacije ili nasilja. Sa druge strane 12% ispitanika navodi da razmišlja o iseljavanju, dok 16% možda učini tako nešto. Ispitanici koji iznad proseka razmišljaju o preseljenju iz sredine u kojoj se osećaju diskriminisano ili su to već učinili imaju više od 25 godina i dolaze iz Beograda, ili iz Zapadne Srbije i Šumadije. Takođe, natprosečno se radi o mladima koji su visokoobrazovani.

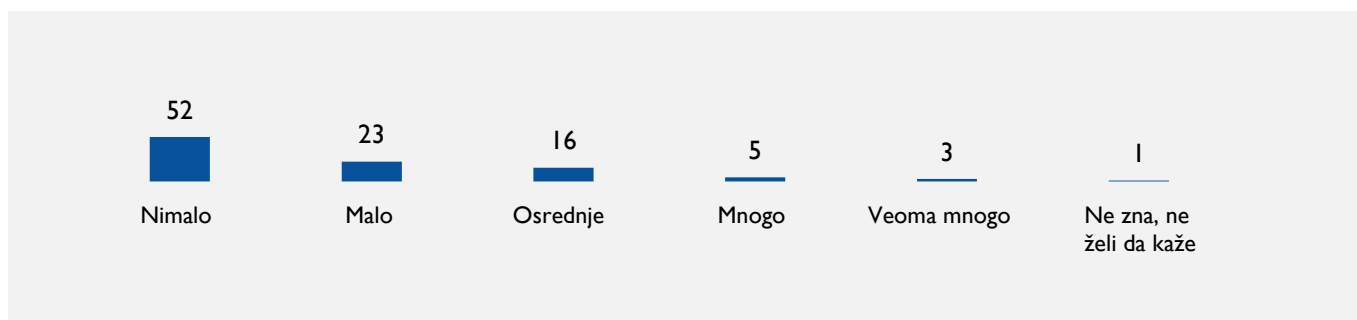
Grafikon 3.7.6. Da li razmišljate da se iselite iz grada zbog diskriminacije ili nasilja koje trpíte ili ste trpeli? , (samo odgovori ispitanika koji su se osećali diskriminisano) (u %)

3.8. Mediji i online bezbednost

Važan segment bezbednosti građana je i osećaj bezbednosti na internetu. **Više od polovine mladih (52%) nije uplašeno za svoju onlajn bezbednost i zaštitu podataka na internetu**, pokazuju nalazi. Sa druge strane, zbirno, **blizu polovine mladih oseća neki vid straha za svoju onlajn bezbednost i zaštitu podataka koje ostavlja na internetu**.²⁸ Skoro svaki četvrti ispitanik (23%), rekao je da je malo uplašen za svoju onlajn bezbednost, 16% navelo je da je osrednje uplašeno, 5% mnogo, dok je 3% mladih veoma mnogo uplašeno za svoju onlajn bezbednost i zaštitu podataka koje ostavljaju na internetu.

Grafikon 3.8.1. U kojoj meri ste uplašeni za svoju onlajn bezbednost i zaštitu podataka koje ostavljate na internetu?, u %

²⁸ Zbir odgovora „malo“, „osrednje“, „mnogo“, „veoma mnogo“.

Ispitanici koji imaju završenu višu školu ili fakultet, kao i oni sa dvogodišnjom/trogodišnjom srednjom školom iznad proseka navode da su mnogo zabrinuti za svoju onlajn bezbednost. Mladi koji imaju završeno osnovno obrazovanje natprosečno su isticali da nimalo nisu zabrinuti za to, kao i oni sa sela, a srpske su nacionalnosti.

Čak 80% ispitanika navodi da izbegava internet sadržaje koji uključuju govor mržnje. Da ih prati zbog informisanosti reklo je 17% mladih, dok 1% navodi da učestvuje u raspravi, kritikujući govor mržnje, 1% brani takav govor, ali smatra da je on bezazlen, dok 1% ne koristi internet. Ipak, sagovornica sa dubinskog intervjua (predstavnic gradskih institucija), smatra da je glavna prepreka sa kojom se suočavaju mladi u ostvarivanju svojih bezbednosnih prava, nedovoljna informisanost, jer mladi ne znaju kome treba da se obrate, na koji način da reaguju, te stoga dolaze u situaciju da ne znaju koja su njihova prava.

Grafikon 3.8.2. Kako reagujete na internet sadržaje koji uključuju govor mržnje?, u %

Da izbegavaju internet sadržaje koji uključuju govor mržnje iznad proseka navode ispitanici koji imaju završenu četvorogodišnju srednju školu, srpske su nacionalnosti i žive na selu. U raspravi učešće uzimaju, natprosečno mladi koji imaju osnovno obrazovanje ili dvogodišnju/trogodišnju srednju školu, kao i Mađari. Bošnjaci i Mađari natprosečno su navodili da prate ove sadržaje zbog informisanosti.

Kao institucije koje treba da se bave temom digitalne bezbednosti sagovornici iz dubinskih intervjua navodili su najpre policiju, a potom i Ministarstvo telekomunikacija kao i Kancelarije za mlade. Prema mišljenju sagovornice iz državnog sektora, korišćenje mobilnih telefona može da bude korisno ako služi kao nastavno sredstvo, međutim u druge svrhe postaje izvor problema, a svedočili smo tragedijama mladih ljudi koji su doživeli digitalno nasilje. Kako bi se to predupredilo, ona navodi, potrebno je informisati mlade, raditi na prevenciji i finansirati projekte koji se bave medijskom pismenošću i kritičkim mišljenjem.

Mladi su iskazivali svoj stav i prema prisutnosti nasilja u medijima i čak 58% ispitanika reklo je da je nasilje prisutno kao što je uvek bilo, ali mediji često preuveličavaju zarad većeg tiraža/gledanosti. Da je nasilja sve više i da je sve prisutnije, pa su mediji zato prinuđeni da sve više izveštavaju o njemu, navelo je oko trećine anketiranih – 34%.

Grafikon 3.8.3. Kada razmišljate o medijskom izveštavanju, sa kojom tvrdnjom biste se pre složili... (u %)

Ispitanici koji imaju od 19 do 22 godine, kao oni od 23 do 26, navodili su natprosečno da je nasilje sve prisutnije te da su mediji zato prinuđeni da o njemu sve više izveštavaju. Da je nasilja sada kao što ga je uvek i bilo iznad proseka su isticali najmlađi anketirani, starosti od 15 do 18 godina.

4. PREPORUKE

Nakon analize desk istraživanja, nalaza dobijenih iz istraživanja javnog mnjenja i kvalitativnog istraživanja kreirane su preporuke i smernice za dalje aktivnosti u cilju unapređenja bezbednosti mladih u Republici Srbiji.

Preporuke su grupisane u 4 ključne celine:

1. Unapređenje opštih uslova života mladih
2. Unapređenje institucionalnih kapaciteta i mehanizama u oblastima bezbednosti
3. Usvajanje, izmena ili unapređenje strateških dokumenata u oblasti bezbednosti mladih
4. Informisanje i edukacija mladih o bezbednosnim rizicima i načinima zaštite bezbednosti

OBLAST I

Unapređenje opštih uslova života mladih

- > Aktivnijom politikom zapošljavanja mladih uticalo bi se na kvalitet njihovog života čime bi se smanjila izloženost siromaštvu, osećaju isključenosti, nemaštine i frustracije, što bi posledično dovelo do smanjenja raznih vidova nasilja, destruktivnog ponašanja i diskriminacije.
- > Aktivnije sankcionisanje javnih aktera koji promovišu širenje mržnje, nasilja i diskriminacije prema pojedincima, bez obzira na njihov pol, starost, veroispovest, seksualnu opredeljenost ili političko uverenje.
- > Unapređivanje omladinskih prostora i mesta okupljanja mladih u kojima bi bezbedno mogli da provode vreme

OBLAST II

Unapređenje institucionalnih kapaciteta i mehanizama u oblastima bezbednosti

- > Unaprediti postojeće kapacitete državnih organa kako bi preventivno delovali na suzbijanju nasilnih incidenata
- > Kroz kampanje i praktične aktivnosti institucija nadležnih za bezbednost, podsticati razotkrivanje teško prepoznatljivih oblika nasilja
- > Raditi na podizanju kapaciteta lokalnih samouprava sa ciljem decentralizacije bezbednosne politike
- > Razvijati pozitivan odnos između mladih i organa koje oni prepoznaju kao institucije koje štite njihove interese u pogledu bezbednosne politike
- > Unaprediti kapacitete Kancelarija za mlade, omladinskih udruženja i civilnog sektora koji se bavi ovom temom, sa ciljem njihove bolje spremnosti za zagovaračke politike

OBLAST III

Usvajanje, izmena ili unapređenje strateških dokumenata u oblasti bezbednosti mladih

- > Uključiti mlade u buduće kreiranje bezbednosnih politika koje su usmerene upravo na njih
- > Revidiranje postojećih Strategija koje regulišu oblast digitalne bezbednosti kako bi se uvrstili novi izazovi nastali ubrzanim procesom digitalizacije
- > Revizija postojećih krovnih dokumenata u pravcu da se kroz aktivnije razvijanje programa prevencije pokriju oblasti života u kojima se nasilje najmanje očekuje
- > Usvajanje nove Nacionalne strategije za borbu protiv nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim događajima u koju treba uvrstiti i tretiranje pojava kao što su rasizam, nacionalizam i jezik mržnje
- > Usvajanje novog Zakona o mladima koji bi bio u skladu sa evropskim standardima i preporukama Saveća Evrope
- > Uskladiti novi Zakon o mladima sa drugim relevantnim dokumentima

OBLAST IV

Informisanje i edukacija mladih o bezbednosnim rizicima i načinima zaštite bezbednosti

- > Razvijati obrazovne programe o nasilju i njegovoj prevenciji u školama kako bi se mladima pružilo znanje i veštine za prepoznavanje, prijavljivanje i prevenciju nasilja
- > Kreirati efikasan sistem podrške žrtvama nasilja, uključujući pristup psihološkoj i pravnoj pomoći, kao i sigurnim utočištima za žrtve
- > Razvijanje programa psihološke pomoći mladima i raditi na osnaživanju mentalnog zdravlja mladih
- > Podsticati razvijanje edukativnih kampanja mladih po pitanju digitalne bezbednosti kako bi im se ukazalo na opasnosti koje postoje na internetu
 - Sprovoditi kampanje za promociju tolerancije, raznolikosti i borbu protiv diskriminacije, sa posebnim fokusom na osobe sa invaliditetom, Rome i druge ranjive grupe.
 - Organizovanje radionica i edukacija mladih o načinima suzbijanja raznih vidova nasilja (sa naglaskom na vršnjačko nasilje) i diskriminacije
 - Plasiranje informativnih kampanja u medijima koje za cilj imaju upućivanje mladih na kontakt telefone centara podrške, SOS telefone i sl.